

De la corresponsabilització dels agents socials als territoris socialment responsables: "la incorporació de la responsabilitat social com un actiu del territori"

Entrevista a Josep Maria Canyelles
Autora: Júlia Ramos *

Parlem amb Josep Maria Canyelles, expert en Responsabilitat Social de les Empreses i Organitzacions i promotor del think tank [Responsabilitat Global](http://www.responsabilitatglobal.com)¹ que actua com a consultor d'empreses, entitats i administracions públiques, entorn la corresponsabilitat social al territori, la responsabilitat social i els territoris socialment responsables.

Pensar en **clau relacional** des de l'administració, les entitats i les empreses és cada cop més un **requeriment per abordar els reptes d'un territori** i desenvolupar projectes de qualitat i amb una certa efectivitat: *"Cada vegada més els reptes o els problemes a què hem de fer front són complexos i per tant la manera d'abordar-los també ha de ser complexa. Cap dels reptes importants que la societat té plantejats no es pot abordar amb efectivitat des d'un sol agent"*, en paraules del mateix Josep Maria Canyelles.

La corresponsabilitat dels agents socials al territori serà possible, segons assenyala el nostre entrevistat, **mitjançant partenariats** que actuaran com espais de col·laboració entre els diversos agents. El seu *"objectiu bàsic és aconseguir millorar l'efectivitat de les pròpies propostes, però té un altre efecte important i és que a mesura que es va construint l'espai de partenariat, l'espai de relació, no només millores el projecte en si; sinó també les pròpies organitzacions s'enriqueixen incorporant el millor de la cultura organitzativa de cadascú"*.

Comencem, però, a pensar en els espais de relació dels diversos agents socials: **quin paper hi pot jugar la responsabilitat social de les organitzacions?** Per tal de poder establir una col·laboració mútua entre el sector públic, el sector no lucratiu, el sector empresarial i altres agents, farà falta construir primer una confiança comuna; essent sovint els dèficits en el treball previ d'aquesta confiança un dels punts febles

dels projectes i espais de col·laboració entre els diversos agents.

"En la mesura que dues organitzacions incorporen la responsabilitat social: la transparència, la rendició de comptes, etc., ens permetrà avançar molt més ràpidament en la creació de confiança conjunta i per tant en la capacitat per desenvolupar projectes compartits"

Arribem a la conclusió que **referir-nos a territoris socialment responsables és anar un pas per endavant en la corresponsabilitat dels agents socials**.

D'una banda, la corresponsabilització social dels agents al territori es basa en la creació d'aquests espais de col·laboració per a l'abordatge de reptes complexos al territori en projectes comuns, tenint com a premissa que els agents es puguin parlar de tu a tu, des de l'experiència i compromisos de cadascú, i amb les possibilitats obertes per a què qualsevol agent pugui actuar liderant l'espai de partenariat.

D'altra banda, *"quan parlem de territori socialment responsable posem l'accent en la capacitat de crear valor per al territori, a partir específicament d'organitzacions diverses que gestionin la seva responsabilitat, no només grans empreses, sinó també pimes, sector públic, sector social, universitats, sindicats, etc. És a dir, que la responsabilitat s'hagi integrat en organitzacions de tota mena del territori."*

"Per tant, que hi hagi una certa transversalitat i que a més a més aquesta responsabilitat es gestioni a

¹ Podeu consultar al seu currículum a:
<http://responsabilitatglobal.blogspot.com/2004/02/josep-maria-canyelles.html>

través del diàleg amb aquests grups d'interès. Òbviament cada organització gestionarà la seva responsabilitat conforme als seus impactes, però podem focalitzar plegats una línia per treballar com es pot abordar conjuntament els principals reptes del territori."

"Si en un determinat territori hi ha reptes rellevants, per exemple, vinculats a la integració de persones, en un territori socialment responsable les organitzacions han de desenvolupar la capacitat per abordar conjuntament aquests grans reptes."

Al llarg de l'entrevista aprenem que **parlar de territoris socialment responsables no vol dir** automàticament tractar sobre empreses, sinó **com els agents d'un territori** (entitats, administració pública, universitats, etc.) **treballen la seva responsabilitat social per millorar el seu impacte social i alhora són capaces de treballar-la conjuntament** amb altres agents i **projectar-la en la planificació i gestió del territori**.

Aquest concepte va més enllà de la col·laboració entre entitats i administració pública, tot incorporant la visió de l'empresa com a agent que produeix impacte i transformacions en el territori i que pot direccionar-les vers la millora d'aquest territori. És canviar la lògica d'intervenció i relació entre agents, allunyant-se d'una certa visió simplista basada en a fiscalització i no anar més enllà de la crítica i la denúncia, o també en les col·laboracions poc aprofundides.

En aquesta nova lògica l'administració pública hauria d'adquirir dos papers, segons ens descriu en Josep Maria Canyelles. D'una banda, **hauria d'actuar amb una certa exemplaritat** en el desenvolupament de la seva pròpia responsabilitat social i bon govern.

D'altra banda, caldria **repensar el seu paper en el desenvolupament i lideratge dels espais de diàleg** "tenint en compte que és molt habitual i legítim pensar que un espai de diàleg, en termes de responsabilitat social al territori, l'ha de liderar el sector públic i segurament fins a cert punt es pot entendre que és correcte fer-ho així. Però aquestes dinàmiques difícilment funcionaran si no es dona la igualtat entre les parts".

"Un pot liderar en el sentit de ser qui convoca, qui facilita, però no amb un protagonisme que generi desconfiança. Alertem que hi ha un cert

risc que quan una dinàmica d'aquest tipus estigui excessivament protagonitzada per alguna de les seves parts, sigui sector públic, sigui una ONG, tindrà més dificultats per anar endavant".

Davant la qüestió de **quin ha de ser el rol de les entitats** ens assenyala primer quin no hauria de ser el seu paper. **Les entitats hauran de procurar no reduir la seva relació amb l'empresa com un sistema de captació de recursos**, donat que si cadascun dels agents condueix els espais de col·laboració i relació cap als seus propis interessos serà difícil que una iniciativa de responsabilitat social compartida pugui tirar endavant i produir un impacte social en el territori.

"Veritablement s'ha d'anar a establir espais on poder plantejar-se quins són els reptes del territori per poder parlar obertament de quina és la millor manera de gestionar-ho i quines sinergies es poden crear. A partir d'aquí trobar quins són els millors projectes per portar-ho a terme."

*"Recordo que, al final del seminari de TSR que vam fer l'any passat a Sitges, un parell d'empresaris afirmaven amb satisfacció que per a ells era el primer cop que es trobaven parlant de tu a tu amb persones d'altres sectors, que els aportaven punts de vista interessants, i que tenien la sensació que no estaven cadascun a una banda de la taula sinó que parlàvem de com cadascuna de les parts desenvolupava la seva RS i de com la podíem posar al servei del territori a partir d'estratègies col·laboratives"*².

Les entitats davant aquesta oportunitat que brinda el treball conjunt en clau de responsabilitat social amb les empreses **hauran de fer un plantejament de redefinició de les estratègies per adequar-la a les noves necessitats**, en paraules de l'expert.

"Un dossier ben elaborat el pot fer tothom i la imatge de marca en algun cas sí que pot ser significativa, però avui el que l'empresa valora més és la capacitat de treballar conjuntament. I per tant, el que s'ha d'aportar és coneixement. Això és tot un repte i pot provocar canvis en el propi sector de les entitats. Entre entitats que entrin en aquesta lògica i altres que no".

² En aquest seminari es va elaborar el Manifest de Sitges per uns Territoris Socialment Responsables. www.collaboratio.net/mm/File/ca/manifest.doc. Podeu trobar més informació del seminari aquí: www.collaboratio.net/newsletter/?id=2007/05/04/01

"En aquest moment tampoc està clar cap on anirà, però sí que ja hi ha hagut diferències per exemple amb entitats de caràcter ecologista que en alguns moments han reflexionat molt sobre això i per exemple s'han hagut de plantejar "què fem". Fins ara han estat a la barrera, acusant l'empresa. Ara potser tenen una possibilitat d'entrar dins de l'empresa i el fet d'entrar-hi suposa una oportunitat d'aprenentatge i desenvolupament i implica que cal construir un nou posicionament que pot ser que no agradi a tothom."

No val excusar-se que s'és una entitat local i per tant no cal entrar en aquest joc. Hi haurà empreses que allò que cercaran, per exemple, per desenvolupar projectes de voluntariat corporatiu serà l'autenticitat de l'acció i, per tant, valoraran més una entitat petita, ben gestionada, on s'hi visquin valors clarament identificats.

Així mateix, segons se'ns explica, **hi ha territoris com el Penedès³, el Vallès Occidental, Mataró o la Garrotxa que han anat desenvolupant línies de treball de territoris socialment responsables.** Treballant la responsabilitat social dels agents, creant espais de trobada com taules de responsabilitat social al territori o fins i tot incorporant aquesta a la planificació estratègica del territori.

*"És a dir, comencem a trobar-nos amb alguns municipis, comarques, països que afirmen nosaltres volem ser coneguts en el món, no només perquè tenim unes empreses de molta qualitat o punteres, o per atributs més clàssics en aquest sentit, sinó que **som un territori d'empreses compromeses amb el seu entorn, d'organitzacions que gestionen la seva pròpia responsabilitat i per tant un territori que té capacitat per abordar conjuntament aquests reptes** i això òbviament li dóna un plus a la qualitat, la sostenibilitat, etc. És un valor ètic, un atribut important que avui en dia alguns llocs comencen a veure que és possible posar-ho en valor i convertir-ho en **un atribut del territori; vinculat fins i tot a la marca de país.**"*

El treball, doncs, de la responsabilitat social al territori, com a praxis planificada de la corresponsabilització dels agents socials per la millora de l'impacte social, no resta tant allunyat del present i del futur pròxim de

qualsevol municipi:

*"La responsabilitat social està aquí: cada vegada més empreses i organitzacions hi estan entrant. Però cal observar que **es dóna una gran correlació entre les empreses que fan RSE i les que cerquen la qualitat i l'excel·lència, innoven, volen ser líders, que tenen un lideratge intern amb valors forts i que marquen una certa pauta. És un repte que tenim el de la responsabilitat i una oportunitat de cara a configurar certes aliances en el territori.**"*

Nota: entrevista feta per Júlia Ramos, de Fundació Pere Tarrés, per encàrrec de la Diputació de Barcelona. 2009.

Aquesta entrevista es troba disponible a:
www.collaboratio.net/mm/File/ca/Entr.jmcanyelles_TSR.pdf

* **Josep Maria Canyelles**
jmcanyelles@collaboratio.net, promotor del *think tank* www.ResponsabilitatGlobal.com.
Assessora empreses, governs i organitzacions. És assessor tècnic de la Cambra de Comerç de Barcelona. Col·labora amb l'Associació per a les Nacions Unides. Coordinador de la Comissió RS de l'Ass. Cat. Comptabilitat i Direcció www.accid.cat i col·labora amb diferents universitats. Promou **collaboratio**, iniciativa per als TSR

³ Informació de les accions a l'Alt Penedès:
<http://altpenedesresponsable.blogspot.com/>

